

Brief aan een bevriende gemeenschap

Jan Verachtert

Goede mensen van La Verna,

Half februari woonden mijn echtgenote Tinne en ikzelf, op aanraden van Leen Verhaert, voor het eerst een zondagse viering bij van jullie gemeenschap. Die samenkomst rond het thema 'Wat God heeft verbonden, kan een mens dat scheiden?' heeft diepe indrukken nagelaten, die ik hier kort wil weergeven. Ik doe dat omdat 'vreemden' vaak nuttige bedenkingen maken bij dergelijke religieuze bijeenkomsten, maar ze meestal voor zichzelf houden... Mijn onderstaande gedachten en gevoelens zijn doortrokken van mijn intense ervaringen met en in 'De Vleugel', een Antwerpse basisgemeenschap die in het najaar haar 15-jarig bestaan viert (1). Sommige van mijn vaststellingen contrasteren enigszins met onze eigen praktijken, vele andere echter zijn ermee in overeenstemming, of zouden ons tot lering kunnen strekken.

Eerst iets over de setting van het gebeuren in de cultuurkapel Sint-Vincent in Gent. Het decor voor jullie maandelijkse vieringen is lichtjes barok aan de zijkanten en behoorlijk strak gehouden in het midden. De mensen zitten in een halve cirkel. Ik vind het een zeer geschikte locatie, voor zover je niet opzij zit te kijken.

Eén restrictie: je moet de goede stad Gent behoorlijk kennen om de ex-kapel te vinden.

De snelheid waarmee die ruimte na de viering werd omgetoverd tot eetzaal wijst op een brede schare trouwe en toegewijde medewerkers. In Antwerpen hebben wij ook jarenlang zulke heksentoeren moeten uithalen, voor en na elke samenkomst. We zijn wel blij op onze nieuwe locatie bevrijd te zijn van dat juk.

Mij viel verder het vrij geringe aantal aanwezigen op, gemiddeld een zeventigtal, hoorde ik. Niet zoveel meer dan bij ons op een doordeweekse zaterdag. Vermits jullie slechts eens per maand een religieuze samenkomst organiseren, had ik durven hopen op meer bijval voor jullie vele werk. Een en ander bewijst hoe moeilijk het geworden is om mensen te motiveren voor dergelijke vieringen, zelfs dus in het kader van La Verna, hoewel dat een bloeiende beweging is waar wij vanuit het Scheldeland met gretige ogen naar kijken. Omdat jullie zulke doordachte werking ontplooiën, zoveel deelnemers bereiken met de cursussen en de overige initiatieven en beschikken over een puik geredigeerd en heel leesbaar tijdschrift had ik een grotere opkomst verwacht. Nee dus, niet zoveel meer mensen dan bij ons en op de meeste andere 'alternatieve' vieringsplekken waar opgeroepen wordt om samen te komen rond het heilige...

Voor het overige bewaar ik een nog altijd nawerkende herinnering aan die zondagmorgen rond huwelijk, scheiding en trouw. Volle zeven kwartier, tussen het aansteken van het licht en de slotmededelingen, en toch: geen ogenblik verdween het ritme uit het gebeuren en nooit moest ik een van de 'reducties' toepassen waarover ik omstandig uitweid in mijn zopas verschenen boek 'God heeft een brede rug. De zoektocht van een religieus agnost' (2).

Ik bedoel daarmee dat ik bij andere religieuze vieringen (dikwijls) en zelfs in mijn eigen basisgemeenschap (af en toe) de ogen en de oren moet sluiten voor wat ik zie of hoor, omdat 'het' mij niet meer inspireert als 'modern-gelovige', om te spreken in de terminologie van Roger Lenaers s.j., in zijn recentste en belangwekkende boek (3). Op zulke frustrerende ogenblikken word ik verplicht de afweging te maken: goed, dit slaat nergens meer op, maar ik blij ervoor kiezen om op geregelde tijdstippen op een expliciete manier verbinding te maken met de transcendentie in en rondom mij. Laat ik er meteen een oefening in geduld en deemoedigheid van maken om te doorstaan wat mij op zwakkere momenten als deze wordt opgedist. Een aloude en beproefde deugd, die ik tracht te beoefenen telkens in een (min of meer geslaagd) geheel ergernis de kop opsteekt bij deelaspecten van het gebeuren die me (theologisch, exegetisch, ritueel of psychologisch)

achterhaald lijken of die onesthetisch, te jongerenpastoraal- of jeugdbewegingsachtig of ronduit volksdevotioneel op mij overkomen. Bij jullie had ik echter nooit het gevoel te moeten wegkruipen in die mij ondertussen vertrouwd geworden houding van 'reductie'. Zelfs bij inbrengen die wat verder van mij afstaan, zoals de sacrale dans (als poging om te bidden met en via het lichaam), kon ik alleen maar aandacht en respect opbrengen.

Telkens ik terugdenk aan die zondagmorgen onder de torens van Gent komen mij echter in eerste instantie voor de geest: de manier waarop de voorgangster het geheel opende, bij mekaar hield en afsloot; de schitterende, ingehouden inbreng van de klassiek geschoolde gitarist; de kans die werd geboden om aanwezigen te laten getuigen over wat de viering bij hen teweegbracht (hoewel het een procédé betreft dat risico's inhoudt, met name wanneer mensen te lang het woord monopoliseren); de programmering van juist gekozen songs van Le Cirque du Soleil en vooral van Leonard Cohen; de adequaat geselecteerde lezingen; de doorleefde meditatie.

En dan het heikele punt, niet zozeer in mijn ogen, maar wellicht in die van vele klassieke kerkgangers naar ik vrees: jullie hebben er blijkbaar voor gekozen om niet in elke viering uit te gaan van een Bijbels thema en een Bijbelse tekst voor te dragen. Zelf heb ik daar dus geen moeite mee, hoewel ik in 'God heeft een brede rug' opteer voor een vast stramien waarbij telkens een Bijbelse lezing, een lezing uit een andere spirituele traditie en ten slotte een profane lezing elkaar afwisselen. Ik kan me echter indenken dat mensen wegblijven uit jullie vieringen omdat ze – terecht of niet – iets anders verwachten van een franciscaanse beweging. Daartegenover staat dan weer dat de hele viering van februari doordeesemd was van een christelijk-humanistische inspiratie die deugd deed aan het hart van een religieus meerwaardezoeker en die alvast een authentieke spirituele ingesteldheid uitademde.

Ik maakte er al allusie op: de viering die ik meemaakte, werd gekenmerkt door de opvallende 'presentie' van jullie bezielster. Zij vervulde ook dit aspect van haar indrukwekkende takenpakket op een erg beklijvende manier. Ik hoop enkel dat ook anderen klaargestoomd worden om bij tijd en wijle haar rol over te nemen, niet alleen als voorgangster trouwens.

Kortom, in het concert van de 'alternatieve' gemeenschappen en vieringsmomenten zijn jullie na die eerste vijf jaar een onbetwistbare en uitdrukkelijke aanwinst, die het zou verdienen nog beter bekend te worden, in het Gentse en ver daarbuiten. Daarmee raak ik aan een delicaat punt: er is te weinig uitwisseling tussen de verschillende groepen die zich tot roeping hebben gesteld religieuze vieringen te bedenken en uit te werken, teneinde in de toekomst misschien, heel misschien, jongeren en ouderen op zondagmorgen of op een ander moment in de week uit hun bed of luie zetel te krijgen om zich opnieuw 'ter kerke' te begeven. Tot voor enkele jaren werden die alternatieve (is er een beter woord?) gemeenschappen jaarlijks samengebracht in het TPC in Antwerpen, op aangeven van Remi Verwimp en de 'Werkplaats voor Theologie en Maatschappij'. Dat initiatief is een zachte dood gestorven; ik kan dat alleen maar diep betreuren. De waarschijnlijke reden: altijd weer opnieuw dient aangeklopt bij dezelfde mensen binnen de bestaande groepen en bewegingen om vieringen op te zetten, logistieke ondersteuning te bieden, acte de présence te geven op vergaderingen, en ga zo maar door. Daarmee geraken wij, leden van de basisgemeenschappen, stilaan even overbevraagd als de parochiepriesters en hun met hen verouderende medewerkers.

Ten slotte sta ik erop mijn respect uit te drukken voor de sfeer van 'bewustzijn, inspiratie en verbondenheid', die ik voelde tijdens de viering en daarna bij de soep- en broodmaaltijd. La Verna brengt in praktijk wat zij als haar doelstelling afficheert en propageert. Een bedenking echter: in De Vleugel is de opvang van nieuwkomers beter georganiseerd. Wij zaten bij jullie wat verloren tussen de autochtone *Vernezen*. Een woord van welkom bij het begin van de viering en wat opvang nadien is in De Vleugel standaard voorzien, telkens individuen of groepen voor het eerst deelnemen aan een van de activiteiten. Wat er ook van zij: de getrouwen van La Verna

genoten zichtbaar van hun vierwekelijkse maaltijd(sviering). Bijna maakte ik de vergelijking met de eerste christenen die – naar de Schrift getuigt – alles met elkaar deelden.

Tot daar dit vriendelijk bedoeld schrijven door een lid van jullie zustergemeenschap in Antwerpen. Uiteraard binden mijn bedenkingen noch het bestuur, noch de andere leden van De Vleugel, maar ik ga er gemakshalve van uit dat zij zich zullen herkennen in wat hierboven aan bod kwam.

La Verna en De Vleugel, Antwerpen en Gent, ze zouden elkaar meer moeten ontmoeten en ondersteunen, elk met zijn eigen charisma, gaven en gebreken! Om samen hun 'bevel des hemels' uit te voeren, om het te zeggen met de woorden van Ulrich Libbrecht.

Het ga jullie goed!

Een geloofsgenoot op niet al te verre afstand,
Jan Verachtert

(1) Samenkomsten elke zaterdagavond om 18 uur in de St.-Annakerk, Goedendagstraat 46, 2140 Borgerhout. Niet tijdens de maanden juli en augustus.

(2) Uitgeverij Garant, Antwerpen, 2009. De auteur beschrijft zijn zoektocht als religieus agnost en houdt een voorzichtig pleidooi voor een vorm van spiritualiteit die intellectueel relevant is en sociaal progressief, vanuit de keuze voor 'open religie', 'meervoudige religieuze verbondenheid' en 'actief pluralisme'.

(3) Al is er geen God-in-den-hoge, Uitgeverij Pelckmans, Kapellen, 2009

Het is geen eenvoudige opgave om in deze verwarrende tijden een spirituele thuishaven te vinden. Het traditionele 'kolenbrandersgeloof' verdwijnt, maar het rabiate atheïsme stoot ook tegen de borst. Het nieuwtijdsdenken lijkt over zijn hoogtepunt heen. De georganiseerde kerken hebben de grootste moeite om hun structuren overeind te houden. De humanistische verenigingen moeten het stellen met een kleine kudde. De vrijmetselaars hebben zich ommuurd met oninneembare wallen. Waar haalt de postmoderne mens voortaan nog voedsel voor de ziel, en de kracht om nieuwe vormen van solidariteit uit te bouwen? Hoe zal hij/zij gestalte geven aan de grote overgangsmomenten in het leven: geboorte, huwelijk, overlijden en nog zoveel andere ingrijpende gebeurtenissen die een bewust levend individu niet ongemerkt wil laten voorbijgaan?

[...]

Religieus agnosticisme kan een antwoord bieden. Het richt zich tot de zoekende mens die geen behoefte heeft aan absolute antwoorden, en die een vragend bestaan durft te leiden, met veel ruimte voor introspectie, intuïtie, reflectie, openhartige discussie, bezinning, meditatie en gerichtheid op het transcendente.

Uit 'God heeft een brede rug. De zoektocht van een religieus agnost', Jan Verachtert